

УДК 351.74:342.78(477)(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-80-3-90-95>**Захарченко Андрій Миколайович,**

доктор юридичних наук, професор

(Донецький державний університет внутрішніх справ,

м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6359-2475>

ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*У статті проаналізовано стан законодавства, що визначає особливості діяльності органів Національної поліції України в умовах воєнного стану. Обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення правової основи діяльності органів Національної поліції під час дії воєнного стану. Зокрема, запропоновано закріпити у Законі України «Про Національну поліцію» перелік конкретизованих повноважень поліції у сфері забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану. **Ключові слова:** Національна поліція України, воєнний стан, заходи правового режиму воєнного стану.*

Постановка проблеми. Із введенням в Україні воєнного стану постала необхідність коригування нормативно-правової бази діяльності різних органів державної влади, що беруть участь у запровадженні та забезпеченні заходів правового режиму воєнного стану. Зазначене стосується й органів Національної поліції, яким належить важлива роль у реагуванні на загрози, пов'язані із збройною агресією проти України. Зважаючи на це, 15 березня 2022 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану» (далі – Закон № 2123-IX) [1]. Низку положень, що регламентують окремі аспекти діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану, також закріплено у підзаконних нормативно-правових актах. Разом з тим на сьогоднішній день правова основа діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану не позбавлена внутрішніх неузгодженостей, нечітких формулювань та інших недоліків, що потребують усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання, що стосуються правового регулювання діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану, раніше висвітлювалися у наукових публікаціях. Зокрема, до набрання чинності Законом України «Про Національну поліцію» М.В. Ковалів та В.О. Іваха розглядали особливості організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану [2]. Згодом Т.П. Мінка охарактеризувала завдання і принципи діяльності органів Національної поліції у рамках забезпечення правового режиму воєнного стану [3]. В опублікованій нещодавно статті В.М. Ковбаси, Р.В. Куська і Т.В. Дрозд представлено аналіз законодавчих змін щодо надання Національній поліції додаткових повноважень у період дії воєнного стану [4]. Також слід відзначити статтю В.М. Синьєного, у якій акцентовано увагу на регламентації застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану [5]. При цьому наукові

публікації згаданих вище авторів не вичерпують всього кола проблемних питань формування правової основи діяльності органів Національної поліції під час воєнного стану. Одне з таких питань полягає у недостатній конкретизації на рівні Закону України «Про Національну поліцію» повноважень органів Національної поліції щодо забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Наведене вище вказує на актуальність теми цієї статті.

Метою статті є обґрунтування пропозицій щодо удосконалення правової основи діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Необхідність унормування особливостей діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану обумовила внесення до Закону України «Про Національну поліцію» низки спеціальних положень, зорієнтованих на період дії зазначеного правового режиму [6; 1]. Зокрема, встановлено, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та спеціфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Водночас серед законодавчих змін слід відзначити:

1) закріплення можливості виконання поліцейськими службових обов'язків без наявності при собі спеціального жетону у певних випадках під час дії воєнного стану;

2) встановлення права поліцейських щодо використання підручних засобів під час дії воєнного стану у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському;

3) встановлення прав поліцейських щодо застосування під час дії воєнного стану заходів примусу (фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї) стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43, частинами четвертою та п'ятою

статті 45, частиною дев'ятою статті 46 Закону України «Про Національну поліцію»;

4) закріплення вимоги, за якою під час дії воєнного стану атестування поліцейських не проводиться, і громадський контроль за діяльністю поліції не здійснюється [1].

Також на рівні Закону № 2123-IX закріплено повноваження поліції із здійснення розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень. При цьому до Положення про Національну поліцію пункт щодо повноважень з розмінування було включено задовго до прийняття Закону № 2123-IX [7].

Вищевказані законодавчі зміни загалом відповідають потребам воєнного часу, проте деякі положення законодавства не виключають неоднозначного тлумачення. Зокрема, як відзначає В.М. Синенький, нещодавні зміни до Закону України «Про Національну поліцію» щодо права поліцейських використовувати підручні засоби викликали жваве обговорення та дискусію, оскільки чіткого і зрозумілого поняття, що саме слід розуміти під цими засобами, немає. Звичайно, під цим поняттям можна розуміти будь-які засоби, однак, враховуючи законність професійної діяльності поліції, важливо виокремити значення підручних засобів. В доповнення цієї тези В.М. Синенький конкретизує, що під поняттям «підручний засіб» можна розуміти певну спеціальну дію, яка дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось. Це є певні доступні елементи оточуючого середовища (предмети, речі, елементи спеціального спорядження, одягу), які за певних обставин працівник поліції може використати для реалізації своїх службових повноважень, за умови відсутності конструктивно призначених для цього спеціальних засобів. Підручні засоби становлять різноманітні засоби впливу на особу, яка вчинила правопорушення, а в деяких випадках – також на транспортні засоби, інші засоби та речі з метою усунення протиправної ситуації [5, с. 246].

Про нечіткість вищезгаданих норм стосовно використання підручних засобів наголошувалося й у висновку Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України ще на етапі розгляду відповідного законопроекту. А саме, зауважувалося, що з тексту неможливо визначити, що саме мається на увазі під «підручними засобами». До того ж, підстави, на основі яких поліцейським надається зазначене право, є занадто розмитими: норма про використання «підручних засобів» щодо особи, яка вчинила правопорушення не містить уточнення щодо ступеню суспільної небезпеки такого діяння. Наприклад, куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, безсумнівно, є правопорушенням (ст. 175-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення), однак через низький рівень суспільної небезпеки воно навряд чи може бути підставою для застосування заходів поліцейського примусу [8].

Наведене зауваження є обґрунтованим. Відтак наразі існує потреба у додатковому розкритті поняття «підручні засоби» та конкретизації правових підстав використання поліцейськими підручних засобів при затриманні осіб, які вчинили правопорушення та/або чинять опір поліцейським, з урахуванням ступеня суспільної небезпеки вчинених правопорушень.

В контексті досліджуваних питань також привертає увагу те, що Закон № 2123-IX окрім положень, зорієнтованих на період воєнного стану, охоплює й низ-

ку інших положень, які стосуються загальних аспектів діяльності поліції без змістовної прив'язки до правового режиму воєнного стану. Наприклад, цим Законом встановлено повноваження поліції щодо конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, повноваження щодо здійснення співробітництва з Європол та Інтерполом, збирання біометричних даних осіб у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України, і ін. Разом з тим Прикінцевими та перехідними положеннями зазначеного Закону встановлено, що «пункт 1 розділу I цього Закону діє тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України та 60 днів після цього». Тобто йдеться про припинення дії всіх внесених цим Законом змін до Закону України «Про Національну поліцію» (включно із тими змінами, які не стосуються забезпечення правового режиму воєнного стану).

Очевидно, що розглянутий підхід є помилковим, адже частина із закріплених цим Законом повноважень має здійснюватися поліцією на постійній основі. Тому для усунення цієї помилки потрібно скоригувати Прикінцеві та перехідні положення Закону № 2123-IX із звуження кола норм, щодо яких передбачено тимчасову дію.

Поряд із цим слід звернути увагу й на часткову неузгодженість окремих законодавчих положень. Так, пунктом 24 частини першої статті 23 («Основні повноваження поліції») Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості. Водночас ці положення фактично продубльовано в частині другій статті 24, яка має назву «Додаткові повноваження поліції».

У зв'язку з таким протиріччям вбачається, що повноваження поліції щодо участі у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану за своїм характером не є основними, на що вказує, зокрема, встановлення часового обмеження стосовно їх здійснення. Тому вищезгаданий пункт 24 частини першої статті 23 Закону варто виключити.

Продовжуючи аналіз, потрібно наголосити, що наразі положення ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію» щодо участі поліції у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану мають рамковий характер, адже Законом не конкретизовано, які саме повноваження мають здійснюватися поліцією для забезпечення і здійснення таких заходів. Відповіді на це питання не містить і Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: ч. 1 ст. 8 названого Закону у загальних рисах передбачає можливість залучення органів виконавчої влади до здійснення заходів правового режиму воєнного стану, і не деталізує при цьому роль різних органів (зокрема, органів Національної поліції) [9]. Тим самим створено умови, за яких визначення обсягу і змісту конкретних повноважень поліції щодо участі у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану фактично винесено на підзаконний рівень правового регулювання.

Розглянутий підхід не відповідає ступеню суспільної значущості предмета такого регулювання і певною мірою не узгоджується з вимогами ч. 1 ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію», за якими виконання інших (додаткових) повноважень може бути покладене

на поліцію виключно законом. Зважаючи на це у зазначеній статті цього Закону варто закріпити перелік конкретних повноважень поліції, що здійснюються у сфері забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану. До такого переліку пропонується включити, зокрема, такі повноваження: 1) забезпечення охорони важливих об'єктів національної економіки та інших об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення; 2) здійснення контролю за дотриманням комендантської години та спеціального режиму світломаскування; 3) здійснення контролю за дотриманням особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів; 4) на підставі наказу військового командування здійснення перевірок документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян; 5) організація евакуації осіб, які перебувають в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії; 6) надання допомоги місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у проведенні евакуації інших осіб з місць, небезпечних для проживання, а також проведенні евакуації матеріальних і культурних цінностей у разі виникнення загрози їх пошкодження або знищення; 7) застосування у встановленому порядку поліцейських заходів примусу у разі перешкоджання певними особами виконанню наказів військового командування щодо здійснення заходів правового режиму воєнного стану. Пропонований перелік не є вичерпним і може бути розширений, з урахуванням практичних потреб у залученні органів Національної поліції до реалізації заходів правового режиму воєнного стану в інший спосіб.

У ракурсі порушеної проблеми привертає увагу позиція дослідників, які вказують на доцільність комплексного, точного й чіткого визначення, формулювання і нормативного закріплення у єдиному нормативно-правовому акті кола завдань, функцій і меж діяльності, прав та обов'язків і порядку дій Національної поліції під час воєнного стану. На думку авторів зазначеної ідеї, це дозволило б удосконалити взаємодію та розмежування компетенції поліції, військових та правоохоронних органів та вдосконалити організаційні основи щодо забезпечення ефективного виконання заходів правового режиму воєнного стану [4, с. 247].

З урахуванням цього, не заперечуючи потреби підвищення рівня правової визначеності щодо діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану, слід відзначити, що регламентувати всі вищезгадані питання у єдиному нормативно-правовому акті не здається можливим і доцільним, зважаючи на те, що за своїм характером ці питання потребують взаємодоповнюючого регулювання як на рівні закону, так і на підзаконному рівні. При цьому на сьогодні поряд із Законом України «Про Національну поліцію» вже діє доволі значна кількість підзаконних нормативно-правових актів, положення яких також становлять правову основу діяльності органів поліції в умовах воєнного стану.

Так, процедурні аспекти участі поліцейських у здійсненні окремих з вищезгаданих заходів правового режиму воєнного стану регламентовано актами Кабінету Міністрів України, прийнятими на виконання вимог ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Серед таких актів слід відзначити:

1) Порядок здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціально-

го режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан – передбачає включення поліцейських до складу комендатури та патрулів, що забезпечують дотримання комендантської години та спеціального режиму світломаскування [10];

2) Порядок встановлення режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан – містить положення стосовно участі поліцейських у патрулюваннях на маршруті, визначеному комендантом, а також закріплює перелік прав утворених патрулів (у тому числі право тимчасово обмежувати або забороняти рух на окремих ділянках) [11];

3) Порядок перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану – закріплює права уповноважених осіб Національної поліції стосовно проведення таких перевірок [12];

4) Порядок проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення у разі введення правового режиму воєнного стану – передбачає проведення евакуації осіб, які перебувають в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції [13].

Крім того, окремі положення щодо особливостей діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану містяться й у деяких інших підзаконних нормативно-правових актах, як-то: постанови Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 р. № 385 «Деякі питання тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану», від 5 квітня 2022 р. № 413 «Про затвердження Порядку тримання військовополонених», від 17 червня 2022 р. № 698 «Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України»; накази Міністерства внутрішніх справ України від 31 жовтня 2016 р. № 1129 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», від 1 березня 2022 р. № 170 «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану», від 7 березня 2022 р. № 175 «Про затвердження Порядку отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав», і ін.

Разом із тим сукупність підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують питання воєнного стану, наразі є недостатньо впорядкованою. Зазначене стосується й регулювання відносин за участю органів Національної поліції. Зокрема, згідно з Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р) Національна поліція вказана у переліку органів, які залучаються до проведення евакуації населення, якщо виникає загроза його життю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення відповідно до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України

[14]. Проте спеціальний нормативно-правовий акт – Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841) – взагалі не містить згадки про Національну поліцію як орган, задіяний в організації евакуації [15]. Так само є нормативно-правова невизначеність щодо порядку залучення органів Національної поліції до посиленої охорони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення (тоді як про можливість такого залучення йдеться в пункті 1 вищезгаданого Плану).

Також викликають зауваження окремі положення Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 473. Так, пунктом 5 цього Порядку визначено, що до проведення попередніх візуальних оглядів пошкоджених об'єктів та розроблення плану робіт з обстеження можуть залучатися фахівці з обстеження, фахівці підрозділів ДСНС, Національної поліції (за згодою) [16]. У зв'язку з цим вбачається, що підхід, за якого можливість участі (неучасті) фахівців Національної поліції у вирішенні вищезказаних питань поставлено в залежність від одержання їх згоди (або згоди їх керівників), є невинуватим і не відповідає характеру суспільних відносин, що виникають у цьому випадку. Наведене є додатковим свідченням доцільності конкретизації на рівні закону переліку повноважень органів Національної поліції у сфері забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Висновки. За підсумками проведеного дослідження пропонується:

1) у Законі України «Про Національну поліцію»:

уточнити положення стосовно використання поліцейськими підручних засобів при затриманні осіб, які вчинили правопорушення та/або чинять опір поліцейським (частина п'ята статті 42);

у частині першій статті 23 «Основні повноваження поліції» виключити пункт 24, в якому йдеться про участь поліції у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану;

у статті 24 «Додаткові повноваження поліції» закріпити перелік конкретизованих повноважень поліції щодо забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану;

2) у Прикінцевих та перехідних положеннях Закону України № 2123-IX «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» уточнити встановлені вимоги щодо дії у часі норм цього Закону, з урахуванням того, що окремі з них мають реалізовуватися на постійній основі;

3) на рівні актів Кабінету Міністрів України визначити порядок участі органів поліції у здійсненні таких заходів правового режиму воєнного стану, як: організація посиленої охорони об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення; проведення евакуації населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони; проведення евакуації матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності, у разі виникнення загрози їх пошкодження або знищення.

Проведений аналіз не висчерпує всіх проблемних питань, що стосуються правового забезпечення діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану. Зокрема, наразі також постає питання щодо унормування порядку реагування органами поліції на заяви і повідомлення про кримінальні та адміністративні правопорушення, що вчиняються на тимчасово окупованих територіях та у районах, що перебувають в оточенні (блокуванні). Зазначене питання має стати предметом окремої уваги науковців та суб'єктів нормотворення.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. № 2123-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 37. Ст. 1977.

2. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 65–70.

3. Мінка Т.П. Забезпечення режиму воєнного стану органами Національної поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 9–13.

4. Ковбаса В.М., Кусько Р.В., Дрозд Т.В. Діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану: окремі проблемні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 245–248.

5. Синенький В.М. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Випуск 32. С. 242–248.

6. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 р. № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 41. Ст. 339.

7. Про внесення змін до Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1016. *Офіційний вісник України*. 2020. № 89. Ст. 2871.

8. Висновок Головного науково-експертного управління на Проект Закону про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану (реєстр. № 7147 від 13.03.2022). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245368> (дата звернення: 01.08.2022).

9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. (Із змінами).

10. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573. *Офіційний вісник України*. 2020. № 57. Ст. 1788.

11. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1455. *Офіційний вісник України*. 2022. № 11. Ст. 584.

12. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та ван-

тажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1456. *Офіційний вісник України*. 2022. № 12. Ст. 641.

13. Про затвердження Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 р. № 934. *Офіційний вісник України*. 2018. № 90. Ст. 2986.

14. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого

2022 р. № 181-р. *Офіційний вісник України*. 2022. № 39. Ст. 2109.

15. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. *Офіційний вісник України*. 2013. № 92. Ст. 3386.

16. Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 473. *Офіційний вісник України*. 2022. № 37. Ст. 1981.

References

1. Pro vnesennia zmin do zakoniv Ukrainy «Pro Natsionalnu polit siiu» ta «Pro Dystsyplinarnyi statut Natsionalnoi polit sii Ukrainy» z metoiu optymizatsii diialnosti polit sii, u tomu chysli pid chas dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 15 bereznia 2022 r. № 2123-IX. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [On making changes to the laws of Ukraine «On the National Police» and «On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine» in order to optimize police activities, including during martial law: Law of Ukraine dated March 15, 2022. Official Gazette of Ukraine]. 2022. № 37. St. 1977. [in Ukrainian].

2. Kovaliv, M.V., Ivakha, V.O. (2016). Diialnist orhaniv vnutrishnikh sprav v umovakh voiennoho stanu [Activities of internal affairs bodies under martial law]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. Serii: Yurydychni nauky. № 837. S. 65-70. [in Ukrainian].

3. Minka, T.P. (2016). Zabezpechennia rezhymu voiennoho stanu orhanamy Natsionalnoi polit sii [Provision of martial law by the National Police]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1. S. 9-13. [in Ukrainian].

4. Kovbasa, V.M., Kusko, R.V., Drozd, T.V. (2022). Diialnist Natsionalnoi polit sii v umovakh voiennoho stanu: okremi problemni pytannia [Activities of the National Police under martial law: specific problematic issues]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 6. S. 245-248. [in Ukrainian].

5. Synenkyi, V.M. (2022). Zastosuvannia politseiskymy pidruchnykh zasobiv v stani neobkhdnoi oborony abo krainoi neobkhdnosti v umovakh voiennoho stanu [The use of improvised means by the police in a state of necessary defense or of extreme necessity in conditions of martial law]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*. Serii ekonomichna. Serii yurydychna. Vypusk 32. S. 242-248. [in Ukrainian].

6. Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu: Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 2021 r. № 1702-IX. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [On the foundations of national resistance: Law of Ukraine dated July 16, 2021. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]. 2021. № 41. St. 339. [in Ukrainian].

7. Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro Natsionalnu polit siiu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 zhovtnia 2020 r. № 1016. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [On amendments to the Regulations on the National Police: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 28, 2020. Official Gazette of Ukraine]. 2020. № 89. St. 2871. [in Ukrainian].

8. Vysnovok Holovnoho naukovy-ekspertnoho upravlinnia na Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do zakoniv Ukrainy «Pro Natsionalnu polit siiu» ta «Pro Dystsyplinarnyi statut Natsionalnoi polit sii Ukrainy» z metoiu optymizatsii diialnosti polit sii, u tomu chysli pid chas dii rezhymu voiennoho stanu (reistr. № 7147 vid 13.03.2022). *Ofitsiinyi veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Conclusion of the Main Scientific and Expert Administration on the Draft Law on Amendments to the Laws of Ukraine «On the National Police» and «On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine» in order to optimize police activities, including during martial law (reg. No. 7147 of 13.03.2022). Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine.]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245368> (data zvernennia: 01.08.2022) [in Ukrainian].

9. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 r. № 389-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine dated May 12, 2015. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]. 2015. № 28. St. 250. (Iz zminamy). [in Ukrainian].

10. Pytannia zaprovadzhennia ta zdiisnennia deiakykh zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 lypnia 2020 r. № 573. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [The issue of the introduction and implementation of some measures of the legal regime of martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 8, 2020. Official Gazette of Ukraine]. 2020. № 57. St. 1788. [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Poriadku vstanovlennia osoblyvoho rezhymu vizdu i vyizdu, obmezhennta svobody peresuvannia hromadian, inozemtsiv ta osib bez hromadianstva, a takozh rukhu transportnykh zasobiv v Ukraini abo v okremykh yii mistsevostiakh, de vvedeno voiennyi stan: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 hrudnia 2021 r. № 1455. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [On the approval of the Procedure for the establishment of a special entry and exit regime, restrictions on the freedom of movement of citizens, foreigners and stateless persons, as well as the movement of vehicles in Ukraine or in some of its areas where martial law has been imposed: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 29, 2021. Official Gazette of Ukraine]. 2022. № 11. St. 584. [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Poriadku perevirky dokumentiv v osib, ohliadu rechei, transportnykh zasobiv, bahazhu ta vantazhiv, sluzhbovykh prymishchen i zhytla hromadian pid chas zabezpechennia zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 hrudnia 2021 r. № 1456. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. [On the approval of the Procedure for checking documents on persons, inspecting things, vehicles, luggage and cargo, office premises and citizens' housing during the provision of measures of the legal regime of martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 29, 2021. Official Gazette of Ukraine]. 2022. № 12. St. 641. [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia oboviazkovoї evakuatsii okremykh katehoriї naselennia v razi vvedennia pravovoho rezhymu voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 lystopada 2018 r. № 934. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. [On the approval of the Procedure for mandatory evacuation of certain categories of the population in the event of the introduction of a legal regime of martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 7, 2018. Official Gazette of Ukraine]. 2018. № 90. St. 2986. [in Ukrainian].

14. Pytannia zaprovadzhennia ta zabezpechennia zdiisnennia zakhodiv pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 liutoho 2022 r. № 181-r. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. [The issue of introducing and ensuring the implementation of measures of the legal regime of martial law in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 24, 2022. Official Gazette of Ukraine]. 2022. № 39. St. 2109. [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia evakuatsii u razi zahrozy vynyknnennia abo vynyknnennia nadzvychainykh sytuatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 zhovtnia 2013 r. № 841. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. [On approval of the Procedure for Evacuation in the event of the threat of occurrence or emergence of emergency situations: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 30, 2013. Official Gazette of Ukraine]. 2013. № 92. St. 3386. [in Ukrainian].

16. Pro zatverdzhennia Poriadku vykonannia nevidkladnykh robot shchodo likvidatsii naslidkiv zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii, poviazanykh iz poshkodzhenniam budivel ta sporud: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 kvitnia 2022 r. № 473. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. [On the approval of the Procedure for the implementation of urgent works regarding the liquidation of the consequences of the armed aggression of the Russian Federation, related to the damage to buildings and structures: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 19, 2022. Official Gazette of Ukraine]. 2022. № 37. St. 1981. [in Ukrainian].

Zakharchenko Andrii,

Doctor of Law, Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6359-2475>

THE LEGAL BASIS OF THE ACTIVITIES OF THE NATIONAL POLICE BODIES UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

The article analyzes the state of legislation that determines the specifics of the activities of the National Police of Ukraine under martial law. Proposals regarding the improvement of the legal basis for the activities of the National Police bodies during martial law are substantiated. In particular, it is proposed to enshrine in the Law of Ukraine "On the National Police" a list of specified powers of the police regarding the provision and implementation of measures of the legal regime of martial law, namely: 1) provision of protection of important objects of the national economy and other objects that ensure the livelihood of the population; 2) control over compliance with the curfew and special light masking regime; 3) control over compliance with the special entry and exit regime, restrictions on the freedom of movement of citizens, foreigners and stateless persons, as well as the movement of vehicles; 4) on the basis of the order of the military command, the verification of documents of persons, inspection of belongings, vehicles, luggage and cargo, official premises and housing of citizens; 5) organizing the evacuation of persons who are in temporary detention centers of the National Police in areas close to areas where hostilities are taking place; 6) providing assistance to local executive bodies and local self-government bodies in carrying out the evacuation of other persons from places dangerous for living, as well as carrying out the evacuation of material and cultural values in the event of a threat of their damage or destruction; 7) application of coercive police measures in the prescribed manner in case of obstruction by certain persons to the execution of the orders of the military command regarding the implementation of measures of the legal regime of martial law.

It is also proposed to define in subordinate legal acts the procedure for the participation of police bodies in the implementation of such measures of the legal regime of martial law, such as: organization of enhanced protection of critical infrastructure facilities and facilities that ensure the livelihood of the population; Evacuation of the population in the event of an emergency or threat of an emergency, as well as from zones of armed conflicts (from areas of possible hostilities) to safe areas; carrying out the evacuation of material and cultural values that are in state property, in the event of a threat of their damage or destruction.

Key words: National Police of Ukraine, martial law, measures of the legal regime of martial law.

Надійшла до редколегії 02.09.2022